

Nr 363

Av herr **Jacobsson, Gösta**, om en allmän översyn av bokföringslagen.

(Lika lydande med motion nr 422 i Andra kammaren)

Gällande lag om bokföring av den 31 maj 1929 torde vara i behov av en översyn och revision och detta av flera skäl. Oaktat nämnda lag är skriven med stort förutseende och alltjämt otvivelaktigt har stora tekniska förtjänster, torde den i vissa hänseenden numera framstå såsom mindre tidsenlig. Sedan lagens tillkomst har väsentliga förändringar skett såväl i fråga om näringslivets allmänna struktur som på bokföringsområdet. Även det allmänna betraktelsesättet på bokföringsskyldighetens omfattning och gränser — i bokföringslagen bestämda genom uppräknade de verksamhetsgrenar, som vid yrkesmässig utövning ansetts böra medföra bokföringsskyldighet — har undergått en förskjutning. Medan vid lagens tillkomst från bokföringsskyldigheten ansågs böra göras undantag bl. a. för vissa företagare, som bedrev sin rörelse i viss mindre omfattning, varjämte vissa verksamhetsgrenar helt fritogs från bokföringsplikten, torde den allmänna uppfattningen inom näringslivet i dag nog närmast vara den, att varje yrkesmässig näringsutövning bör medföra skyldighet för utövaren att föra handelsböcker. En dylik syn på hithörande problem torde också stå bäst i överensstämmelse med lagens syfte att bereda skydd för näringsidkarens borgenärer.

Den omständigheten att lagstiftaren vid bestämmandet av bokföringsskyldighetens omfattning gjorde halt inför den mindre företagsamheten torde ha väsentligen sammanhängt därmed att man vid angivna tidpunkt ansåg, att flertalet mindre företagare saknade kunskaper i bokföring och av denna orsak rimligen icke borde vara underkastade legal bokföringsplikt. I detta hänseende torde läget i dag vara ett annat än för trettio år sedan. Allmänbildningen ligger i dag på en högre nivå än tidigare, och genom de goda möjligheterna till yrkesutbildning genom yrkesskolor och fackkurser är kunskaperna i bokföring lättare tillgängliga än förut. Därtill kommer att, i den mån vederbörande yrkesutövare själv saknar tillräckliga kunskaper i bokföring, han har möjlighet att anlita andra personer för ändamålet. Ganska god tillgång torde numera finnas i orterna på kunniga yrkesbokförare.

Jämväl ur redovisningsteknisk synpunkt torde vissa ändringar i lagbestämmelserna vara av behovet påkallade. Det gäller bl. a. minimikraven för bokföringsskyldighetens fullgörande. Det kan sålunda ifrågasättas, om inte dubbel bokföring borde föreskrivas för företag av viss typ eller storleksordning. Den hastiga utvecklingen av redovisningsväsendet gör det också angeläget att

få konstaterat, huruvida hithörande bestämmelser är ändamålsenliga med hänsyn till icke blott det nuvarande läget utan även den väntade utvecklingen på bokföringsorganisationens område. Speciellt de nyare databehandlingsmetoderna torde böra beaktas.

Därtill kommer att de i lagen givna balansvärderingsreglerna är högst summariska. Den allmänna föreskriften, att god köpmannased skall iakttagas, medför i vissa fall (t. ex. beträffande lagervärderingen) att tillämpningen mången gång blir strängare än vad ordalagen i värderingsreglerna anger. Det kan möjligen också vara befogat att närmare anpassa föreskrifterna i ämnet till motsvarande regler i aktiebolagslagen. Undersökas bör ytterligare att införa olika krav på redovisning för olika typer av företag i likhet med vad som skett i den finska bokföringslagen. Slutligen kan lämpligheten av att överföra de bestämmelser om redovisning, som nu ingår i aktiebolagslagen resp. föreningslagen, till bokföringslagen böra undersökas.

Utifrån fiskaliska synpunkter har taxeringskontrollutredningen i sitt nyligen avgivna betänkande framfört kritik av bokföringslagens bestämmelser i vissa hänseenden. Därvid framhåller utredningen bl. a. följande. Bokföringslagens syfte är i första hand att bereda skydd åt rörelseidkarnas borgenärer och endast mera sekundärt att befordra ordning och reda i räkenskaperna samt möjliggöra för företagaren-rörelseidkaren själv att verkligen få kontroll över rörelsens gång och över den ekonomiska ställningen. Dessa senare syften är — ehuru sekundära med hänsyn till bokföringslagens egentliga syfte — emellertid särskilt ur taxeringskontrollsynpunkt mycket viktiga men blir dock alltför mycket förbisedda. De har måst tillgodoses genom särskild utredning, ehuru därvid en anknytning och hänvisning skett till bokföringslagen. Den snabba utvecklingen på det redovisningstekniska området har emellertid medfört att bokföringslagens bestämmelser alltmera kommit att framstå såsom omoderna och otillräckliga både med hänsyn till lagens egentliga syfte och ur taxeringskontrollsynpunkt. Svårigheterna har blivit allt större att samordna den moderna bokförings- och redovisningstekniken med lagens bokstavliga föreskrifter. Bestämmelsernas allmänna konstruktion har dock gjort det möjligt att i huvudsak inrymma den moderna teknikens utveckling på bokföringens och redovisningsteknikens områden med bokföringslagens eljest föråldrade bestämmelser. Därtill kommer att det ekonomiska livet skapat företagsformer, som svårligen kan inordnas under bokföringslagens bestämmelser om vilka som är bokföringsskyldiga. Utredningens överväganden på denna punkt utmynnar i ett förslag att Kungl. Maj:t skall få en generell fullmakt att utfärda bestämmelser om skyldighet för vissa skattskyldiga att föra räkenskaper på närmare angivet sätt. Fullmakten avses även skola innefatta utfärdande av föreskrifter rörande det sätt, varpå räkenskaperna skall närmare utformas och föras.

Å de förslag i angivna hänseende, i vilket utredningens betänkande sålunda

utmynnar, föreligger icke anledning att här närmare ingå. Även om utredningens uttalande delvis synes vara alltför onyanserade, må dock konstateras, att jämväl ur de synpunkter utredningen haft att tillvarata bokföringslagens bestämmelser framstår såsom omoderna och i behov av revision. Bokföringslagen är otvivelaktigt av stor betydelse för taxeringen. Dess krav på daglig redovisning av affärstransaktionerna, förvaring av verifikationer m. m. har varit grundläggande för taxeringskontrollen. Taxeringen bygger på bokföringens data i fråga om lagervärderingen och avskrivningar och andra åtgärder, som påverkar den redovisade årsvinsten och därmed också den skattepliktiga inkomsten.

Enligt min uppfattning bör bokföringslagens bestämmelser icke blott taga sikte på borgenärsskyddet utan även och i högre grad än vad f. n. är fallet tillgodose det allmännas skatteintresse. I annat fall kommer följden att bli den att det kommer att existera två olika bokföringslagar, en mindre vittgående för tillgodoseende av civilrättsliga intressen och en mera vittgående, vilkens utformning helt dikteras av det allmänna skatteintresset. Att en och samma bokföring skall regleras i två olika lagar måste emellertid betecknas såsom mindre ändamålsenligt. Att så blir fallet kan icke vara önskvärt ur vare sig näringslivets eller lagstiftarens synpunkter. Å andra sidan får bokföringslagens utformning icke uteslutande ske ifrån fiskaliska synpunkter. Bokföringsapparaten inom näringsföretagen har dock rent praktiska huvuduppgifter, och dess funktioner får icke domineras av skatteväsendets behov. Tvärtom måste näringslivets förutsättningar och behov vara riktpunkten, även om lagen utformas under beaktande av skatteväsendets krav. En lämplig samordning av näringslivets och skatteväsendets krav bör kunna komma till stånd.

Att uppmärksamma är att utredning f. n. pågår om en ny firmalagstiftning. Den nuvarande firmalagen bygger nämligen i viss mån på bokföringslagstiftningen, vilken för övrigt även ligger till grund för lagstiftningen på en del andra områden; bl. a. anknyter köpmannabegreppet i vissa lagar till bokföringsskyldigheten. Lämpligheten av den nuvarande ordningen, enligt vilken skyldigheten att inregistrera firma bygger på bokföringsplikten, kan ifrågasättas. Mera rationellt borde vara en motsatt konstruktion av innebörd att bokföringsskyldigheten vilar på en generell registreringsplikt för den som är näringsidkare. Härmed må vara hur som helst. Den omständigheten att firmalagen är under utredning utgör ett ytterligare skäl för att också frågan om ändrade bestämmelser i bokföringslagen utredes.

Under återopande av vad sålunda anföres hemställer jag,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om revision av bokföringslagen.

Stockholm den 25 januari 1961

Gösta Jacobsson